

Gde su naši autoriteti u naukama

Damjan Krstajić

(objavljeno 30. septembra 2023. u Politikinom Kulturnom dodatku)

Kad ste poslednji put videli televizijski program o nauci od strane naših autora i oduševljeno preneli drugima da ga obavezno pogledaju? Kad ste poslednji put pročitali članak o nauci od strane našeg autora, a koji vas je motivisao da kasnije saznate više o toj problematici i tako bar malo promenio vaš pogled na svet? Ovde potenciram *naši autori*, misleći na ljude s našeg govornog područja, jer mislim da odgovornost za javno razumevanje nauke kod nas ne smemo da prepustimo prevodima stranaca.

Siguran sam da ima takvih programa i članaka, ali da se oni ne promovišu dovoljno i da ljudi generalno nisu upoznati s njima. Mali test: Da li znate neku osobu s našeg govornog područja koja je prepoznatljivo lice hemije? Ili bilo koje druge nauke? Dakle, osoba koja je stručnjak u svojoj oblasti, lepo i jasno objašnjava kompleksne koncepte i uliva poverenje. Takve osobe su od velike važnosti za društvo u borbi protiv pseudonauke.

Evo benigni primer šta se može desiti kad nema autoriteta iz nauka u našoj sredini.

Od grupe mladih pametnih ljudi sam čuo kako oni sumnjaju da je čovek sleteo na Mesec. Na moju opasku da ne slušaju gluposti, dobio sam odgovor da argumenti onih koji zastupaju tezu da Nil Armstrong nije bio na Mesecu imaju dosta smisla. Jedino što sam umeo da kažem u odbranu jeste da u slučaju da američki astronauti nisu sleteli na Mesec i da je sve to lažirano, tada bi Sovjetski Savez to sigurno objavio, a oni to nisu uradili. Mlađarija nije bila ubeđena. Video sam da misle kako su ovi uspeli da prevare i Sovjetski Savez i mene, ali ne i njih.

Kasnije sam na internetu pronašao te argumente i priznajem da su ubedljivi. Ima ih više. Senke na snimcima sa Meseca nisu paralelne. Na fotografijama sletanja na Mesec nema zvezda naokolo. Na snimku se vidi kako američka zastava vijori, a na mesecu nema vetra. I tako dalje.

Kako nisam ekspert iz ove oblasti nemam unapred spremne protivargumente. Takođe sam shvatio da nije dovoljno reći *Ne slušajte te glupost. Da jeste tako, Sovjetski Savez bi to prvi objavio.*

Šta je ovde problem? Pošto je budalaština u pitanju, kao da niko iz naučne zajednice ne vidi za shodno da objasni neupućene gde greše. Tako neka deca, ovde su u pitanju mladi sa odličnim uspehom u školi, odrastaju pored nas sa jednom nezdravom sumnjom. A situacija postaje ozbiljna kad i obrazovani ljudi među nama počnu da veruju u ovakve gluposti, a nema nikog u okolini da ih razuveri.

Voleo bih da grešim, ali mi je utisak da je opšte i javno razumevanje nauke kod nas na alarmantno niskom nivou i to pogotovo kod obrazovanih ljudi.

Ko je odgovoran za ovo? Niko pojedinačno, ali mislim da naučna zajednica kao celina snosi veliki deo odgovornosti. Ako glupost iz oblasti neke nauke počne da se širi među našom populacijom, a naši naučnici iz te oblasti čute na to, nemojmo se začuditi ako u skorijoj budućnosti čujemo i veće gluposti među našim obrazovanim ljudima.

Bilo je kod nas pojedinaca koji su svesrdno radili na boljem javnom razumevanju nauke. Milivoj Jugin (1925-2013) sjajan je primer. Prenosio je direktno poletanje letelice Apolo 11 iz SAD, a potom se vratio u studio da prenosi sletanje na Mesec. Godinama pre i posle toga objavljivao je knjige o astronautici i održao je preko 500 javnih predavanja. Mišljenja sam da su nam u našem javnom životu danas prekopotrebni ljudi kao on.

Ovde sam uzeo primer iz astronomije, jer je benigni slučaj. Ima primera gluposti i iz oblasti drugih nauka koji su sve više rasprostranjeni kod nas, ali sa mnogo ozbiljnijim posledicama od ovog sa sletanjem na Mesec. Nažalost, u nekim slučajevima glupost je toliko uzela korena u javnom nerazumevanju problema da su diskusije o tim pitanjima postale veoma ostrašćene.

Proces izgradnje autoriteta iz nauka u jednom govornom području je dugoročan proces. Nekima će više odgovarati pisana forma nego da se pojavljuju ispred kamera, a drugima obratno. Neki će vremenom pomisliti da su eksperti i iz drugih oblasti i mešati se tamo gde im nije mesto, dok će se drugi držati svoje struke. Nečiji pristup će biti prijemčiviji za starije, a drugi za mlađe. Ukratko, naši potencijalni autoriteti iz nauka su ljudi sa vrlinama i manama i trebaće vremena da se isprofilišu.

Hoću da naglasim da nemam ništa protiv autoriteta iz nauka iz drugih govornih područja. I oni su nam preko potrebni, ali mislim da nisu dovoljni.

Ne možemo biti upućeni u sve. Nisu ljudi krivi što traže odgovore na naučna pitanja na *Jutjuba* i na društvenim mrežama. Nisu ljudi krivi što traže autoritete u oblastima koje ne razumeju.

Reference koje podržavaju činjenice spomenute u članku

1. Ovde više o argumentima i kontraargumentima teorije zavere sletanja na Mesec.

<https://www.rmg.co.uk/stories/topics/moon-landing-conspiracy-theories-debunked>

2. Milivoj Jugin

https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%9C%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%98_%D0%88%D1%83%D0%B3%D0%B8%D0%BD